

Asia: TK/1065/00.07/2026

Lausuntopyyntö tilastotuotannon muutoksista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Rikoksentorjuntaneuvosto antaa lausuntonsa muistiosta, jossa Tilastokeskus esittää ei-lakisääteisen tilastotuotannon supistamista valtion säästötoimenpiteiden vuoksi. Lakkautusuhan alla ovat muun muassa rikos- ja pakkokeinotilasto sekä syytettyjä, tuomittuja ja rangaistuksia koskeva tilasto. Myös ulkopuolisen rahoituksen käyttöä on esitetty vaihtoehdoksi.

Rikoksentorjuntaneuvosto suhtautuu kielteisesti tilastotuotannon supistamiseen eikä näe sille taloudellisia eikä muitakaan perusteita. Edellä mainitut tilastot ovat välttämättömiä oikeusjärjestelmän toimivuuden, oikeusturvan ja oikeuslaitoksen puolueettomuuden arvioinnissa. Luotettava ja avoin tilastotieto on olennainen osa demokraattista oikeusvaltiota.

Tilastokeskuksen riippumaton asema on keskeinen osa tilastotiedon legitimiteettiä. Tilastotuotannon lakkauttaminen heikentäisi viranomaisohjauksen yhdenmukaisuutta. Tämä lisää riskiä epäyhtenäisistä tilannekuvista ja toisistaan irrallisista johtopäätöksistä, mikä heikentää koko rikosoikeudellisen järjestelmän ohjattavuutta.

Hallitusohjelman tavoitteena on hyödyntää tutkittua tietoa päätöksenteossa ja kohdentaa rajalliset resurssit vaikuttavasti. Rikos- ja rangaistustilastojen lakkauttaminen on ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa, sillä ne ovat välttämättömiä rikollisuuskehityksen seuraamisessa ja oikeushallinnon resurssien tarkoituksenmukaisessa suuntaamisessa. Kyse on valtion ydintoiminnoista.

Riippumattoman tilastoviranomaisen tieteellisen pätevin menetelmin tuottamat ja keskitetyt Tilastokeskuksen palvelussa saatavilla olevat tilastot ovat keskeisiä tutkimukselle, medialle, kansalaisille ja lainsäädäntötyölle. Ilman kattavaa tilastotuotantoa lainsäädäntöuudistusten vaikutuksia ei kyetä arvioimaan luotettavasti. Tämä heikentää sääntelyn etukäteis- ja jälkiarviointia sekä lisää riskiä, että tehottomia tai haitallisia sääntelyratkaisuja ei tunnisteta ajoissa. Oikeusministeriöllä ei ole kykyä eikä resursseja tarjota vastaavaa avointa ja käyttäjätystävällistä palvelua.

Rikosprosessin läpinäkyvyyden ja rangaistusjärjestelmän legitimiteetin kannalta on tärkeää saada tietoa rikoksista ja tuomioista eri väestöryhmissä. Vain Tilastokeskus kykenee yhdistämään rekisteriaineistoja siten, että tiedot ovat laajasti ja avoimesti saatavilla. Ilman näitä tilastoja

yhteiskunnallinen keskustelu esimerkiksi perhe- ja lähisuhdeväkivallasta, nuorten rikollisuudesta tai ulkomaalaistaustaisten rikollisuudesta vaikeutuisi merkittävästi.

Suomen kriminaalipolitiikka ja korkeatasoinen, kansainvälisesti arvostettu kriminologinen tutkimus nojaavat pitkäaikaiseen ja yhtenäiseen rikos- ja rangaistustilastointiin, jota on tehty systemaattisesti vuodesta 1839 lähtien. Rikollisuuden seuranta edellyttää sekä tilastoja että kyselyitä, eikä se voi perustua yksinomaan jälkimmäisiin.

Valtioneuvostossa ja myös laajemmin suomalaisessa yhteiskunnassa on alettu aikaisempaa paremmin ymmärtää ennakoitotoiminnan tarpeellisuus yhteiskuntasuunnittelussa. Tämä on tärkeää rikosten ehkäisyn näkökulmasta. Jos seurataan vain mitä rikollisuudessa on jo tapahtunut, toiminta voi muuttua entistä reaktiivisemmaksi. Lisäksi tilastojen lakkauttaminen heikentää digitalisaation ja tekoälyn vastuullista hyödyntämistä. Laadukkaat ja pitkäikäiset tilastoaineistot ovat edellytys oikeusjärjestelmään liittyvien analytiikka- ja tekoälyratkaisujen kehittämiseksi. Ilman systemaattista tilastotuotantoa teknologinen kehitys jää lyhytjänteiseksi, ja riskinä on, että päätöksenteko nojautuu puutteellisiin tai vinoutuneisiin aineistoihin.

Tilastokeskuksen muistiossa painotetaan taloudellisia reunaehtoja ja EU-velvoitteita, mutta vähälle huomiolle jää tilastojen merkitys demokratialle, oikeusvaltiolle ja julkisen vallan legitimitetille. Muistiossa vuotuisia kustannuksia tarkastellaan ilman arviota korvaavan välttämättömän tiedontuotannon kustannuksista eikä tilastojen puuttumisesta tai aikasarjojen katkeamisesta aiheutuvista pidemmän aikavälin yhteiskunnallisista ja taloudellisista menetyksistä. Pitkät ja yhtenäiset aikasarjat mahdollistavat aiempien politiikkaratkaisujen, kriisien ja uudistusten vaikutusten analyysin. Kun aikasarjat katkeavat, menetetään pysyvästi vertailupohja, jota ei voida myöhemmin rekonstruoida – tämä heikentää julkisen vallan kykyä oppia menneestä.

Vaikka tilastotuotannon lakkauttamisella saavutettaisiin välittömiä säästöjä, viranomaisille syntyy välttämätön tarve tuottaa korvaava tiedontuotanto muualla viranomaisissa tai tutkimuksessa. Jos tietotuotanto hajautuu yksittäisiin hallinnonaloihin tai ulkopuolisiin toimijoihin, kasvaa riski siitä, että tiedon puolueettomuus kyseenalaistetaan – riippumatta siitä, onko siihen tosiasiallista aihetta. Hajautettuna tilastotyö on tehottomampaa, kalliimpaa ja sitoo merkittävästi asiantuntijaresursseja ydintehtävistä. Tilastokeskuksen keskitetty tuotantomalli mahdollistaa mittakaavaedut, joita ei saavuteta hajautetulla tiedontuotannolla. Kun sama tieto tuotetaan useassa paikassa pieninä kokonaisuuksina, kokonaiskustannus nousee ja laatu heikkenee.

Tilastojen lakkauttaminen lisäisi kuormitusta erityisesti poliisissa mm. lisääntyneiden tietopyyntöjen myötä sekä heikentäisi ratkaisevasti lainsoveltajien, kuten syyttäjien ja tuomioistuinten, edellytyksiä arvioida rangaistustasoa yhdenmukaisesti. Ilman kattavaa ja riippumatonta tilastotietoa oikeuskäytännön ennakoitavuus heikkenee, riski epäyhtenäisistä ratkaisuista kasvaa ja kansalaisten yhdenvertainen kohtelu vaarantuu.

Lisäksi useat EU- ja kansainväliset velvoitteet edellyttävät kattavaa rikostilastointia, jonka ydin muodostuu nyt lakkautusuhan alla olevista tilastoista. Ilman kattavia ja luotettavia tilastoja kansainväliset arvioijat, kuten EU:n toimielimet sekä kansainväliset järjestöt ja sijoittajat saavat puutteellisen kuvan Suomen oikeusjärjestelmän toiminnasta. Tämä voi heikentää Suomen maakuvaan oikeusvaltiona ja lisätä tarvetta erillisselvityksiin kansainvälisissä yhteyksissä.

Rikoksantorjuntaneuvosto korostaa tarvetta kehittää rikos- ja oikeustilastojen hyödyntämistä yhteistyössä ja pitää välttämättömänä, että keskeisten rikos- ja rangaistustilastojen kerääminen ja julkaiseminen turvataan jatkossakin.

Yleiset kommentit muistioon ja sen vaikutuksiin

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Kommentit aihealueen 1. Talous ja globalisaatio tilastojen muutoksiin

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Kommentit aihealueen 2. Innovaatiot ja digitalisaatio tilaston muutoksiin

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Kommentit aihealueen 3. Yhteiskunta ja yhdenvertaisuus tilastojen muutoksiin

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Kommentit aihealueen 4. Kestävä kehitys ja ympäristö tilastojen muutoksiin

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Kinnunen Arne
Rikksentorjuntaneuvosto